

V van Vinex

GELDAUTOMAAT

Het is altijd lastig om het moment van ingrijpen te bepalen. Als je gaat nadenken, ben je doorgaans te laat.

Het was half tien in de ochtend, het mooiste moment van de dag. De kinderen waren in een optocht naar school verdwenen, de forensen waren in een file naar hun werk vertrokken en de straten vielen stil, als tijdens een belangrijke voetbalwedstrijd. De wijk lag braak zoals hij elke ochtend tussen half tien en half elf braak ligt, zodat de stenen en de plantsoenen even adem kunnen halen voordat de wedstrijd weer begint.

De enigen die zich op straat vertoonden, waren stille types.

Bij de geldautomaat op de hoofdweg stond een vrouw onhandig geld te pinnen. Eerst dacht ik dat het onervarenheid was, wat me deed besluiten naar een andere geldautomaat door te lopen, totdat ik zag dat er een jongen tegen de muur stond geleund, 10 meter van de pinnende vrouw. Hij droeg een baseballpet en bewoog zijn hoofd van links naar rechts, alsof hij naar een tenniswedstrijd keek. De vrouw probeerde een code in te toetsen met haar linkerhand, terwijl ze haar rechterhand gebruikte om het toetsenbord van de geldautomaat af te schermen. Dat ging niet goed - ik denk dat ze rechtshandig was - en telkens keek ze schichtig naar de jongen die naast haar stond.

Waarom stond hij daar?

De bushalte was honderd meter verder. Het bankkantoor was dicht, net als de snackbar aan de andere kant van de geldautomaat. Dit was geen plek om met iemand af te spreken en bovendien stond hij in de schaduw, wat op een koele zonnige dag als vandaag opmerkelijk was.

De vrouw schokte met haar schouders, terwijl ze opnieuw de code probeerde in te toetsen, en zei toen iets tegen de jongen dat ik niet kon verstaan, maar uit haar lichaamshouding begreep ik dat ze hem vroeg weg te gaan. De jongen kon ik ook niet verstaan, maar uit zijn lichaamshouding begreep ik dat hij niet van plan was te vertrekken. Het was een patstelling.

Achter de vrouw stond een man en dat was ik.

Het is altijd lastig om te bepalen wanneer je op straat moet ingrijpen, wanneer je besluit van toeschouwer te veranderen in acteur, en hoe je het toneel betreedt als dat nodig is. Er zijn mensen die ingrijpen nog voordat er iets gebeurt, als een persfotograaf die aanvoelt dat hij zich om moet draaien. Wie eerst nadent, is te laat.

Omdat ik meestal eerst sta na te denken - de overbuurvrouw werd van de week ook al door iemand anders gered van vier

grote honden - nam ik me voor dit keer mijn burgermoed te tonen. Ik zou de jongen aanspreken en hem verzoeken ergens anders tegen een muur te staan. Hij was kleiner dan ik. Het was zijn onbeschaamdheid die me trof, de desinteresse van de dader. Waarschijnlijk zag hij het gewoon als werk en misschien had iemand hem wel verplicht om te skimmen, diende hij grote criminelen die hem op hun beurt het geld afpakten dat hij had afgepakt. Daar had ik over gelezen: skimmen was een georganiseerde bedrijfstak geworden en de bank zou de schade uiteindelijk toch vergoeden, dus zo erg was het nou ook weer niet.

De jongen stond soepel tegen de muur, sneakers op de grond, een straatjoch uit de Bronx. De hele hoofdweg vernauwde zich tot deze situatie.

Op het moment dat ik besloot in te grijpen, was de vrouw klaar met pinnen. Omzichtig haalde ze 20 euro uit de geldla en stopte het in haar tas terwijl ze zich wegdraaide van de jongen. Ze keek me niet aan. Ik deed niks.

Plotseling liep ze op de skimmer af.

'En nu moeten we de bus halen', zei ze.

'Ja mam', zei de jongen.

Toine Heijmans

'Es geht auch ohne'

Over de titel van het boek, *ES GEHT AUCH OHNE*: 'Toen ik net terug was uit Berlijn stond ik met mijn overbuurvrouw te praten. Ze vroeg hoe ik het in Berlijn had gehad, en ik zei: weet je wat raar was? Hier heb ik een groot huis, een atelier, allerlei spullen. In Berlijn had ik niks nodig, behalve een beetje kleren en tekenspullen. Toen zei zij: ach ja, *es geht auch ohne*. Het is een beroemde uitspraak van Marlene Dietrich.'

→ Vervolg van pagina V17

Of het feest in een verlaten buitenwijk, waar Ton midden in de nacht moest aanbellen bij wat van buiten een verlaten pand leek. 'Dat je denkt: waar ben ik in godsnaam mee bezig? Na 5 minuten komt er een oud mannetje de deur opendoen. Achter één deur zie je een ziekenhuisafdeling, waar alleen een dokter staat, met zijn jas open, niks eronder. Achter een andere deur een klaslokaal, compleet met schoolbankjes, met een meester en kostschooljongetjes van middelbare leeftijd. En straf natuurlijk.' Lachend: 'Nou, wat daar gebeurde zou de Nederlandse onderwijsinspectie niet goedgekeurd hebben.'

Eng? Nee hoor, zegt Ton. 'Ik ben zelf lid van een internationale leer-gemeenschap. Het ziet er soms vreselijk agressief uit, maar het zijn allemaal zachtzinnige mensen. Ik ben sowieso niet snel bang, maar in Berlijn heb ik me nog nooit bang gevoeld.' Ja, bij zeker de helft van de voor het boek bezochte feesten draait het om seks, zegt Ton. 'Maar dat is vaak een vorm van seks waarbij de piemel niet eens uit de broek gaat.'

Na 90 dagen en 90 feesten wilde hij niet naar huis. 'Ik vond ergens een ansichtkaart aan mijn partner, die ik nooit verstuurd heb. Daarop stond: wat mij betreft kun je de hele boel verkopen, ik kom niet meer terug. Ik was los van thuis, los van mijn partner, mijn vrienden. Ik kon me volledig concentreren op mijn tekeningen en het uitgaan. Mijn een na laatste avond in Berlijn ging ik verschrikkelijk uit. Ik had mezelf laten ondertekenen met zwarte water-vaste viltstift. Twee dagen later sta je dan ineens weer op station Hollands Spoor. Ik heb het in de maanden na Berlijn heel moeilijk gehad. Het was een verschrikkelijke winter.'

Zijn familie - hij komt uit een ouderwets katholiek gezin, met negen oudere broers en zussen - was geschokt dat Ton zonder vastomlijnd plan naar Berlijn vertrok. 'Die vonden dat ik naar een psycholoog moest. Mijn vier broers hebben nooit op zichzelf gewoond, die vervingen mijn moeder door een vrouw. Dat geeft niets, maar ik begaf me buiten de gebaande paden. Ik heb het in dat grote gezin altijd moeilijk gehad. Het liefst zat ik in de kast, in de bontjas van mijn moeder, of ik zette een gele plastic emmer op mijn hoofd, want dan was het altijd zonnig. Sommige van mijn broers en zussen komen naar de opening. Ik ben benieuwd wat ze van de tentoonstelling zullen vinden.'

Sara Berkeljon

ES GEHT AUCH OHNE, berlin nachtboek, 90 dagen, 90 feesten, 90 mensen, 90 tekeningen, tekeningen Ton of Holland, vormgeving Dennis Koot, 96 pagina's fullcolour, € 35,-, te bestellen via uitgeverijdekunst.nl en via de boekhandel. ISBN 978 94 91196 140.

De tentoonstelling is van 17 juni t/m 15 juli te zien bij Galerie Ramakers in Den Haag. Zie galerieramakers.nl. Alle tekeningen in de tentoonstelling zijn te koop.

Zelfportret van Ton of Holland.